

РЕВОЛЮЦІЙНА

ПОЕЗІЯ 10680

ЗАХІДНЬОЇ

УКРАЇНИ

13068

64566

891.79-1(082), „ЗАХІДНЯ УКРАЇНА“

A-922

З М І С Т

	стр.		стр.
Передмова В. Атаманюк . . .	2	Над Черемош	36
Іван Франко.		Heimweh!	37
Гімн (Вічний революціонер) . . .	7	Василь Атаманюк.	
Товаришам із тюрми	8	До нас ще Жовтень не прико-	1
Дума пролетаря	9	дів	39
На суді	9	Травнева пісня	39
Пісня	11	Побачення	40
Коваль	12	Коломійка	41
Каменярі	12	Василь Бобинський.	
Конкістадори	14	Із циклю: „Гейзери на троту-	43
Осип Федькович.		арах“	43
Девертир	16	Тюремна колісанка	44
Осип Маковей.		Микола Тарновський.	
Коли б я польським графом		Галицька пісня	45
був	17	На кресах	45
Василь Щурат.		Антін Шмигельський.	
Блискавка	18	Сандро	48
Сильвестр Яричевський.		Галицький землероб	50
Бурлака	19	Агата Турчинська.	
Гімн	19	Ой піду я туди	51
Іларіон Грабович.		В тюрмі	51
Війна	20	Степан Юрій Масляк.	
Юлія Шнайдер.		На будові	54
Гнобителям	21	Антін Павлюк.	
Богдан Лепкий.		Прокляття	57
На полі в-осени	22	Федір Малицький.	
Ведмідь	22	Квіти тюрми	58
Степан Чарнецький.		Петро Гірняк.	
Іванові	24	Стрийська „кривава середа“	59
Петро Карманський.		Микола Марфієвич.	
Бурлацька	25	За Збруч	60
Теодот Галіц.		Утеча	61
Пісня в села	27	Мечислав Гасько.	
Володимир Коцовський.		З зах-укр. мотивів	62
Ми такі прості, чорні хлопці	28	Василь Плотар.	
Мелетій Кічура.		Земля	63
Червоний марш	30	Семко Подільський.	
Автопортрет наддністрянсько-		„Ви“ і „Ми“	64
го патріота	31	Дмитро Рупас.	
Любов до отчизни	32	Робітник Савка	65
„Тиролець сходу“	32	Народня пісня про Мельничука,	66
Дмитро Загул.		Шеремету й Цепка	66
Жовтневий вихор	34	Примітки	68
З-ва буйних річок	35		

РЕВОЛЮЦІЙНА ПОЕЗІЯ ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ

ЗБІРКА

Упорядкував, передмову та примітки подав
ВАСИЛЬ АТАМАНЮК

ДРУГЕ
ДОПОВНЕНЕ ВИДАННЯ

З чистого прибутку од продажу цієї книжки
50% йде на користь МОДР'у

□ ЗАХІДНЯ УКРАЇНА

Центрально-наукова
БІБЛІОТЕКА АН УРСР
№ 64566

112929 КСТ

МОДР'У

Бібліографічний опис цього видання вмі-
щено в „Літопису Українського Друку“,
„Картковому репертуарі“ та інших по-
казниках Української Книжкової Палати.

Обкладинку виконав худ. В. КАСІЯН

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВО-БІБЛІОТЕЧНА
СІМ'Я
АНТ № 1492
№ 12 953-4

107

Київськ. Окрліт 2369
Держтрест „Київ-Друк.“
Шк. ФЗУ. Зам. 197
Тираж 20.000. Арк. 3.
1930.

ПЕРЕДМОВА

Межевою датою відродження української літератури в Галичині і зокрема поезії вважається 1837 р., тобто рік виходу у світ першого літературного збірника українською народньою мовою—„Русалка Дністровая“. Батьком відродження української літератури в Галичині вважають поета Маркіяна Шашкевича (1811—1843), що видав „Русалку Дністровую“.

Галичина опинилась під Австрією як частина розділеної Польщі 1772 р., до якої вона тоді належала. Феодальний панщизняний устрій Польщі не сприяв культурному зростові українських селянських мас, а вищі шари українського населення, як що й були, давно спольонізувалися, покатоличилися, виконували службову роль польської шляхти в поневоленні, експлуатації та переслідуванні селянських закріпачених мас.

Становище українського селянства не змінилося й тоді, коли Галичина прийшла під Австрію. Австрійський уряд більше орієнтувався на заможню й впливову польську шляхту, аніж на темне галицьке кріпацьке селянство. Коли ж польські пани іще спроневірилися перед австрійським урядом своїми збройними спробами одірватись од Австрії і створити наново шляхетську Польщу, то віденський уряд не знайшов нічого кращого як в протигагу польській шляхті сприяти освіті та зміцненню українського галицького попівства.

В наслідок цих умов попівство й відіграло в Галичині роль першого носія української культури. Але це як раз поклато певне тавро клерикалізму й сервілізму на ту культуру, що сліди його не витерто цілком і до сьогоднішнього дня.

Сильний вплив романтизму, що йшов тоді з Європи, досяг через Чехію, Україну та південних слов'ян і до Галичини. „Русалка Дністровая“ це був збірник народньої творчости та наслідування народньої пісні. Поетичні спроби перших наших галицьких поетів стояли під дужим впливом народньої творчости або й були переспівами народніх пісень та мотивів. Ця поезія народньою мовою та на народні мотиви стала витісняти різні оди та привітання єпископам, митрополітам та монархам мішаним мертвим церковно-слов'янським жаргоном. В цій поезії, правда, дуже повільним темпом, стало одбиватись згодом народне життя.

Головними мотивами української поезії в Галичині на початку ХІХ століття були: еротика (народні пісні та ба-

лади), романтика українського минулого, національна патріотика, релігійна містика та вірнопідданча габзбурзькій державі та її монархам чолобитня. Вся поезія починалася приблизно такими акордами:

- Із-за гори, із-за ліса
Вітрець повіває;
Скажи, скажи, тихий вітре;
Як ся мила має? (М. Ш а ш к е в и ч).
- Або
- Ах недоле! що ж ся стало?
Где ся наші пісні діли,
Пісні золотії?
Думок руских чом так мало?
Чи на віки замірили
Красні думи тії? (А. М о г и л ь н и ц ь к и й)
- Або
- Я в чужині загибаю,
По чужині блуджу,
За своєю родиною
Білим світом нуджу. (Я. Г о л о в а ц ь к и й).
- Або
- Мир вам, браття, всім приносим,
Мир то наших отців знак;
Мира з неба всі днесь прошам,
Чи багатий, чи бідак.
Разом руки си подаймо
І як браття ся любім;
Одні другим помагаймо,
К одній меті поспішім. (І. Г у ш а л е в и ч).
- Або
- Вітай же, Батьку, в нашім колі,
Вітай нам, голубе, вітай!
Вмоли для Русі лучшу долю,
А ми ти з неї зробим рай.

(В. Ш а ш к е в и ч — Привітна пісня Впреосв. Кир Іосифови Сембратовичу, митрополитови галицькому..., в день вступлення Ёго на митрополичий престол 26 липня 1870 р., піднесена від імені і з препоручення народніх руських писателів).

Навіть такий визначний поет, уже новішої доби, як О с и п Ю р і й Ф е д ь к о в и ч, написав добру частину своєї творчости во славу отців церкви та австрійської зброї.

Проте на цьому загальному сірому тлі української поезії в Галичині пробивалися вряди-годи й більш живі, вільнодумні мотиви. В популярній пісні „Верховинець“ М. У с т и я н о в и ч а ми зустрічаємо рядки, що натякають на соціяльні протиріччя, на поневолення панамі трудящих:

Там (на горах карпатських) пан не клав ланцюгом меж,
Ворог не станув стопою;
Буйная там землі одеж,
Пленана пісней, рососою.

В поезії його сина—Корнила Устияновича, ми зустрічаємо рядки, що гостро б'ють по вірі, по релігії—на той час велика відвага.

Признавайтесь, що ваш господь,
Бог тиранів клятих,
Бог злодіїв, розбишаків
І аристократів!

Лібералізм, гуманізм, протест проти визиску, несправедливості та кривди бідних і трудящих зустрічається, між іншим, поряд з поезією на загальні вищезгадані мотиви, і в інших поетів. Ці протести мали примиренчий характер, характер прохання і напіннення, що зводилось до основної думки установити мир, якого, нібито однаково прагнуть „русин багатий, ци бідак“.

Революційні події в Австрії 1848 р. безперечно мали вплив на пожвавлення культурного руху в Галичині. Після реакції 50-тих років цей рух ще більше зростає і утворює вдячний ґрунт для прищиплення нових ідей, що надходили з Європи.

Соціалістичні ідеї, ідеї про новий громадський лад, що їх розвинув у Галичині і прищепив там Михайло Драгоманів у 80 роки минулого сторіччя, внесли ґрунтовні зміни в тематику і спрямування української поезії в Галичині. Революція вдарила з шеревів віршових колон, бунт розпалювали гострі рани в серцях трудящих мас. Замість чолобитні монархам поезія говорила про непосильні податки, про знущання над рекрутами, замість молитов—про попівську брехню, замість „миру“ між бідаком і багатим—про клясову нерівність, замість вузьконаціонального патріотизму—інтернаціональна солідарність.

Першим могутнім поетом-революціонером на галицькій Україні був—Іван Франко.

Бадьорий войовничий тон революційної поезії Західної України, що його голосною боевою сурмою розпочав Іван Франко, роздавався все гучніш і гучніш, його підхоплювало все більше голосів, і він покривав собою нудне й нікчемне скимління епігонів старої попівсько-панської поезії.

Після перемоги Жовтневої революції на Україні в окупованій нині Польщею Галичині зріс ще дужче революційний рух. А він родить нових співців пролетаріату, революції, боротьби кляс. Вони, ці молоді галицькі революційні поети, розкидані по всьому світі, чимало їх приго-

стила і Радянська Україна, але всі вони в своїх творах відбивають ентузіазм боротьби і зріст революції на Західній Україні, з якою вони тісно ще зв'язані і для визволення якої вони працюють, готуючись на майбутню визвольну боротьбу.

В цій книжечці, що виходить оце другим переробленим і поширеним виданням, ми зібрали низку поезій західньо-українських поетів, починаючи од Франка, поезій, що належать перу різних авторів, навіть таких, що їх ніяк не можна зарахувати до революціонерів. Навпаки, дехто з них, як от Чарнецький, Лепкий тощо, ставляться вороже до Радянської України. Але деякі з їх поезій, може й мимо їх волі, відіграли певну позитивну роль в соціальному освідомленні мас і можуть таку роль відігравати ще й сьогодні і тому ми поміщаємо їх тут.

Революційні письменники Західньої України складають на сьогодні доволі значну кількість, вони зорганізувалися в окрему літературну організацію „Спілки революційних письменників „Західня Україна“ з осідком у Києві. Останнього часу деякі з членів цієї організації утворили групи пролетарських письменників на самій Західній Україні („Горно“, „Жовтневе Коло“ тощо), де гуртують початкуючу письменницьку робітничу та селянську молодь.

Несміливі голоси літературної Робітничо-Селянської молоді міцніють, невияснені думки кристалізуються, новий надійний цех співців пролетаріату зростає і потойбіч Збруча.

Українське слово в творах революційних письменників Західньої України стає тією надійною „ясною зброєю“, що має організувати лави західньо-українських робітників та селян і торувати, промощувати путі до визволення Західньої України, до влиття її в одну велику Радянську Україну.

В. АТАМАНЮК.

ГІМН.

Вічний революціонер —
 Дух, що піло рве до бою,
 Рве за поступ, щастя й волю,
 Він живе, він ще не вмер.
 Ні попівські портури,
 Ні тюремні царські мури,
 Ані війська муштровані,
 Ні гармати лаштовані,
 Ні шпійонське ремесло
 В гріб його ще не звело.

Він не вмер, він ще живе!
 Хоч від тисяч літ родився,
 То аж вчора розповився
 І о власній силі йде!
 І проспується, міцніє,
 І спішить туди, де дніє...
 Словом сильним, мов трубою,
 Мільйони зве з собою,
 Мільйони радо йдуть,
 Бо-ж це голос духа чути в.

Голос духа чути скрізь:
 По курних хапах мужицьких,
 По варстапах ремесницьких,
 По місцях недолі й сліз.
 І де тільки він роздаспівся,
 Щезнуть слюзи, сум, нещастя,
 Сила родиться й завзяття—
 Не ридать, а здобувати
 Хоч сиnam, як не собі,
 Кращу долю в боротьбі.

Вічний революціонер—
 Дух, наука, думка, воля
 Не уступить підмі поля,
 Не дасть спутатись тепер.
 Розвалилась зла руїна,
 Покотилася лявіна,—
 І де в світі тая сила,
 Щоб в бігу її спинила,
 Щоб вгасила, мов огонь
 Розвидняючийся день?..

ТОВАРИШАМ ІЗ ТЮРМИ.

Обриваються звільна всі пута,
Що в'язали нас з давнім життєм:
З давніх брудів і думка розкута,—
Ожиємо, брати, ожием!

Ожиємо новим ми, повнішим
І любов'ю огрітим життєм;
Через хвилі мутні та бурливі
До щасливих країв попливем.

Через хвилі нещасть і неволі,
Мимо бур, пересудів, обмов,
Попливем до країни святої,
Де братерство і згода й любов.

Ми ступаєм до бою нового
Не за царство тиранів, царів,
Не за церков, попів ані бога,
Ні за панство неситих панів.

Наша ціль—людське щастя і воля,
Розум владний без віри основ,
І братерство велике, всесвітнє,
Вільна праця і вільна любов!

Треба твердо нам в бою стояти,
Не лякапсья, що впав перший ряд,
Хоч по трупах наперед ступати,
Ні на крок не вертатися взад.

Це-ж остання війна! Це до бою
Чоловіцтво зі звірством стає,
Це поборює воля неволю,
«Царство боже» на землю зійде.

Не молітьсья вже бiльше до бога:
«Хай явиться нам царство твое!»
Бо молитва слаба там підмога,
Де лиш розум і труд у пригоді стає,

Не від бога те царство нам спаде,
Не святі його з неба знесуть,
Але власний наш розум посяде
Спільна воля і спільний наш труд.

ДУМА ПРОЛЕТАРЯ.

Всюди нівечитьсь правда,
Всюди панує брехня,
В наших серцях лиш, о, браття,
Най не постане вона!

Там ви для правди святої,
Сильний збудуйте опліт,
Там ви огонь негасимий
Чесно і думки паліть!

Твердша від сталі пвердої,
Сто раз привкіша, ніж мур,
Щирих, м'яких серць пвердиня
Супроти громів і бур.

Там з поколінь в покоління
Правда простоїть ціла,
Поки не зломитьсь лютий
Вал лицемірства і зла.

І мов те древо зимою,
Зверху безлисте, мертве,
В бурі, морози пускає
Вічно коріння нове;

І мов нора та підземна
Тріска ключем з-під скали,—
Трісне з-під зла й пересудів
Правда жива на землі.

НА СУДІ.

Судіть мене, судді мої,
Без милости фальшивої!
Не надійтесь, що верну я
З дороги «нечестивої»,
Не надійтесь, що голову
Пред вами смирно схилю я,
Що в добрість вашу вірити
Буду одну хоч хвилю я.

Судіть мене без боязні,—
Та-ж сильні ви, те знаєте!
Судіть без встиду, та-ж ви встид
На прив'язі тримаєте:
Судіть, як каже право вам,
Судіть гостріше, тяжче ще,
Та-ж ви і право—то одне
В одній машині колісце.

Одне лишень прошу я вас,
Скажіть виразно: й сміло ви:
Яка вина моя і пих,
Що враз зі мною йдуть і йшли?
Скажіть виразно: «Люди ті,
Це зрадники! Вони хотять
Перетворити, перевернуть,
Звалити наш суспільний лад!»

Та й ще скажіть, на що хотять
Перетворити лад цілий?
За те, що паном в нім багач,
А гнесь слугою люд німий,
За те, що чесна праця в нім
Придавлена, понижена,
Хоч весь той ваш суспільний лад
Піддержує й живить вона.

За те, що дармоїдство туп
З робочих рук ссе кров і піт;
За те, що туп з кафедр, амбон
Ллесь темнота, не ясний світ.
За те, що ллесь мільйонів кров
По прихоті панів, царів;
За те, що люди людям туп
Кати, боги, раби гірш псів.

А ще скажіть, як цей лад
Перевернути хочем ми?
Не зброєю, не силою
Огню, заліза і війни,
А правдою і працею
Й наукою. А як війна
Кривава понадобиться,
Не наша буде в тім віна.

Та ще скажіть, що ви й самі
 Не відмовляєте нам то,
 Що правду ми говоримо,
 Що прямо, чесно ми йдемо
 За правдою. Все те скажіть,
 Судді мої, по щирости,
 Тоді в ім'я цього ладу
 Судіть мене без милости!

ПІСНЯ.

Який то вітер шумно грає
 Від Сяну, Прута до Карпат?
 Яке то диво визирає
 Із тих нужденних хлопських хат?
 Гей-же враз, гей-же враз гукнемо,
 Щоби й сліпі нас пізнали:
 Ми є ті, що вас всіх кормимо,
 За всіх вас терпимо -
 Ми руські хлопи-радикали,
 Що звергли темноти ярмо!

Ми ті, що гнулися, як лози,
 Були покірні, як вівця,
 Котрим неволя, кров і слези
 Ще не доїхали кінця.
 Гей-же враз і т. д.

Ми ті оферми, ті рекрути,
 Гарматне м'ясо на війну,
 Ті, що їх кривда й голод лютий
 Жене за море в чужину,
 Гей-же враз і т. д.

Ми, ті, що платимо податки,
 Собі-ж лишаєм труд і плач,
 Котрим державні всі порядки
 Є тільки кривда, тільки драч.
 Гей-же враз і т. д.

Ми ті, котрим заперті двері,
 Запертий до свободи шлях,

Ми маєм права на папері,
А обов'язки на плечах.

Гей-же враз і т. д.

Та вже не довго тої муки!
Нам час не далися на глух.
Здіймуться дружні хлопські руки.
І просвітліє хлопський ум!

Гей-же враз і т. д.

КОВАЛЬ.

У долині село лежить,
По-над селом туман дріжить,
А на горбі край села
Стоїть кузня не мала.

А в тій кузні коваль клепає,
А в коваля серце тепле,
А він клепає та й співа,
Всіх до кузні іззива:

«Ходіть, люди, з хат, із поля!—
Тут кується краща доля,
Ходіть люди по-рану,
Вибивайтесь з туману!»

Та тумани хитаються,
По-над селом збираються,
Розляглися по полях,
Щоб затьмити людям шлях,

Щоб закрипи їм стежини
Ті, що в гору йдуть з долини,
В тую кузню, де кують
Ясну зброю замість пуг.

КАМЕНЯРІ.

Я бачив дивний сон. Немов передо мною:
Безмірна, та пуста і дика площина,
А я, прикований ланцом залізним, стою

Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любови жар,
А руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
А плечі кожного до долу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам з гори, мов грім, гримить:
«Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносить і пруд, і спрагу, й
голод,
Бо вам призначено скалу оцю розбити».

І всі ми, як один, підняли в гору руки
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали о кам'яне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз-у-раз,
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кожний з нас не знав, що слави нам не
буде,

Ні пам'яті в людській за цей кривавий пруд,
Що аж поді підуть по цій дорозі люди,
Як ми проб'єм її та прорівняєм всюди,
Як наші коспі шуп під нею зогниють.

Та й слави-ж людської зовсім ми не бажали?
Бо не герої ми і не багатирі,
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пуща. Ми рабами волі стали,
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо госпинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Коприй ми кинули для праці, поту й мук,
За нами слвози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги, гнівнії та сердиті,
І нас, і намір наш, і діло те клянуть.

Ми знали це, і в нас не раз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль стискав,
Та слвози, ані жаль, ні біль пекучий піла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

І так ми всі йдемо, в одну громаду скупі
Святою думкою, а молоти в руках,
Нехай прокляті ми і світом позабуті,
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
А щастя всіх прийде по наших аж кістках.

КОНКІСТАДОРИ.

По бурхливім океані,
Серед пінявих валів
Наша фльота суне, б'ється
До незвісних берегів.
Плещуть весла, гнуться щогли...
Ось і пристань запишна!
Завертай! І бік при боці,
І стерно біля стерна —
Кидай якорі! На беріг
По помостах виходи!
Ні, чичирк! Ще ледві дніе...
Пусто скрізь... Ставай в ряди!
Сонний город ще дрімає...
Схопимо його у сні...
Перший крик — наш окрик бою
І побідні пісні.
Та заким рушать, пускайте
Скрізь огонь по кораблях,
Щоб всі знали, що нема нам
Вороття на старий шлях.
Бухнув дим! Хлюпоче море...
Щось мов стогне у судні...

Паруси залопотіли
Наче крила огняні.
Гнуться реї, сиплють іскри,
Мов розпалені річки...
Снасть скрипить... Високі щогли
Запалали, мов свічки...
Що за нами, хай навіки
Вкриє попіл життєвий!
«Або смерть, або перемога!» —
Це наш оклик бойовий!
До одважних світ належить.
К чорту боязнь навісню!
Кров і праця нам збудують
Нову, кращу вітчину...

КОЛИ Б Я ПОЛЬСЬКИМ ГРАФОМ БУВ...

Коли б я польським графом був...
 Ей, то ж то би я мався!
 Я б зараз поляків забув,
 До русинів признався.
 Вони би з дива раз зійшлись,
 А я сказав би слово:
 «Мій рід одрікся вас колись,
 Я признаюсь наново,
 Чи треба пана вам свого,
 Чи хоч митрополита,
 Все прийму, бо душа моя
 Добром для вас налита!»
 А русини, ці мужики,
 Зраділи б всі, як діти,
 Убрали б всі мене в квітки
 І стали б всі ревіти:
 «Витай нам, графе, в добрий час!
 Як раз на тебе ждали!
 Вже три століття проміж нас
 Ми графа не видали.
 Прийми хоч мітру, поки-що,
 Од нашої, громади!
 Ти нам придашся, як ніхто,
 До всякої паради.
 Ми демократи є й були,
 Але графів ми любим,
 І серце в нас тремтиць, коли
 Котрого приголубим...»
 І загули би по краю
 Концерти, хороводи,
 Поети Руси в честь мою
 Складали-б гарні оди...
 Завів-би я безженний клир,
 Порядок єзуїтський,
 Як в давній Польщі, був би мир,
 Добробут старосвітський,
 А згодом... ех! та я й забув!
 І сподіватись марно!..
 А все ж, коли б я графом був,
 Ей, то ж то жив би гарно!..

БЛИСКАВКА.

Блискавко, темної ночі,
Чом я тебе так люблю?
Чом я так довго не сплю,
Пильно впопляючи очі
В пітьму нічною добою,
В пітьму німу за тобою,
Блискавко темної ночі?

Блискавко, в чім твоя сила?
В тім, що лиш блиснеш вогнем,
Ніч глуха робитьсья днем?
Чи мені тим ти так мила,
Що в твоїм з пітьмою бої
Бачу бій думки живої,—
Блискавко, в чім твоя сила?

БУРЛАКА.

Мандрує шляхами убогий бурлака,
А думка у серці усе та однака:
— Немає у мене ні хапи, ні роду,
Один, як бсрезка в тяжкую негоду,—
Хоч з мосту та в воду!

Гукають на мене браши благородні,
Що бачити виду мого не годні;
Хоть маю до людей признапися право,
То й люд той на мене глядить неласкаво,
Обходить лукаво...

На сосні усілась ворона та й криче:
— Чого-ж ти ридаш, плаксивий юначе?
Та-ж прецінь у тебе є роду так много:
Не люду ти син, а суспільства цілого,
Міцний ти, небого!—

А голий бурлака підвів свої очі:
— А й правду говориш ти, чорний пророче!
Чи то-ж я маленька, слабенька дитина?
Знайдешся і рід мій, і поле, й хапина;
Світає вже днина.

ГІМН.

Побідна пісне, загреми!
Доволі вже терпіли ми
Знищення, муки і обид—
Терпіли далі навіть вспид!
З краю обид, терпінь, могил,
Успань, хто краплю має сил,
В кого надії світі не зблід!
Гей, до борні! гей, до побід!

Не дождати нам чудес,
Щоб сам собою ворог щез,
Не скинуть ласки небеса —
Сами творімо чудеса!
Огонь із душ, із серця грім
Міцною волею крешім!
В кого надії світі не зблід,
Гей, до борні! гей до побід!

ВІЙНА.

Я чув плач маперей, жінок—
Прощали, бач, синів, мужів;
Сердечний зойк дрібних діток—
На шиях висіли в батьків,
Я бачив волю, горя знак
В тих, що в похід оружні йшли:
Вони кидали з жалем так
Рідню і все, те, з чим зросли...
Отсе війна! Отсе війна!
Що душу рве до серця дна!

І чув я шум і брязкіт, стук,
Що від заліза геть лунав,
І громовий гарматний гук,
Крик дикий, що аж заглушав,
І бачив кров, гарячу кров,
І в судорогах, муках скон,
Нелюдський зір, у звірів мов,
І лютий бій, мов страшний сон.
Отсе війна! Отсе війна!
Людей нелюдська різня.

Я бачив села і міста
Зруйновані огнем, мечем,
Рілля потоптана, пуста,
І люд голодний із плачем,
Прокльоном біль тяжкий значить
По страті крові і майна;
Останнім ще рубцем платить
За те, що взяла'му війна.
Отсе війна! Отсе війна!
Такий то дар несе вона.

ГНОБИТЕЛЯМ.

Ви мислите, що хід судьби рукою
Зупините,
Що духа вільного в його розвою
Обмежите?

Вгасіть поперед з синього склепіння
Громади зір
І зупиніть палаюче проміння,
Що леє в простір.

Зломіть шу міць, що квіти розвиває
У теплу ярб,
Зстудіть огонь, котрим нупро землі палає
Вулканів жар.

Згасіть! но іскор, що кидає геній
В уми людства,
Що сонцем сяють в житні тій злиденній
Вгасіть дарма!

Но силу духа, що в ім'я любови
Й братерства всіх
Змагаєсь,—хто нерозривні окупи
Вкувати зміг?

Хто совість нашу на брапів перпіння
Зглушить? Бурним
Розлитим хвилям світлого спремління
Хто знайде стрим?

Чи ви, раби, облудні фарисеї,
В котрих погас
Огонь чуття, любови до ідеї
Для блага мас?

Ви пережиті, ви мерпві в застою,
Йдіть до могил!
Не здержань вам могучих, з злом до бою,
Розвипних крил.

Дармий ваш опір! поступ ломіть, тисне,
Й зіпре ваш слід,—
І мов з-за хмар ще тим ясніше блисне
Рожевий цвіт.

НА ПОЛІ В-ОСЕНИ.

Листками вітер копить
І кидає в болото;
Стежками попід гаєм
Бездомний сум блукає.
Обходить перелогн,
Рахує панські стоги,
Обходить хлопські ниви
І плаче нещасливий.
Там лан як полонина,
Там стерня як щетина,
Там спирти наче всжі,
А туп лиш меж, межі.
Там збіжжя ніби золото,
А туп стерня, болото,
І кров, і поту ріки;—
І так на віки-віки!
Високо понад гаєм
Буйний орел літає,
Голодний зайчик скаче—
Над полем смуток плаче.

ВЕДМІДЬ.

Бий! Лови! Держи ведмедя!
Клич людей! Подай рушницю!
У бідахи дядька Федя
Він з хліва потяг телицю!
Мужики біжать з дрючками,
Гомін горами лунає,
А ведмідь заліз до ями,
Попоїв і спочиває.
Гей, всмедю! що ж ти вдіяв?
Глянь, надходить передновок,

А то Федя вся надія,
Ввесь маєток, ввесь приховок.

Чим він діти погодує,
Як зідять увесь остаток?
Що буде, як пограбує
Секвестратор за податок?

Фе! соромся! гріх великий!
Досить хлопа кривдять люди—
Тож хоч ти, ведмедю дикий,
Міг би серце мати в груди...

ІВАНОВІ.

Іване без роду, Іване без долі,
Куди не ходив ти, кого не видав?
У спеку і стужу, у лісі і в полі
Ти гинув, — а славу сусід добрий взяв...

На сербських зарінках клалась твоя сила,
На волинській млаці твій гріб вже присів,
І серед Поділля сіріє могила,
Де впало в 'двобою двох рідних братів.

Подільські берези й покутські тополі
Шумлять все по тобі, що марно ти впав:
Іване без роду, Іване без долі,
Ти згинув, — а славу сусід добрий взяв.

Твій батько на гилі повис в ліпню днину,
Ти гинув інакше: Für Kaiser und Land!
Та всім вам однаку дали домовину —
Й печаттю вам символ: Name unbekannt!

БУРЛАЦЬКА.

Мати вмерла десь в острозі,
Батька сам не знаю:
Як береза при дорозі,
Дико виростаю.

Нещаслив я, гей!

З дня на день, як божій птиці,
Вік мені минає:
Стане тісно у столиці,
Я в село вертаю...

Нещаслив я, гей!

Ліс, лани, степи широкі—
Є куди гуляти...
Їм з чужого, п'ю з попоків
В сіно ложусь спати.

Нещаслив я, гей!

Вдень мені щебечуть птиці
І шумить діброва,
А вночі німі зірниці
Кличуть на розмову.

Нещаслив я, гей!

Встану, вмиюся росою,
Нишком заспіваю
Та й скрадаюсь борозною:
Може, що придбаю...

Нещаслив я, гей!

Правда, інколи буває
Трохи спухне спина...
Ет, пусне, про це не дбаю:
Посвербить—пристине.

Нещаслив я, гей!

Стане осінь, не журюся:
Скриюсь в ямі темній,
А на зиму примощуся
В келії тюремній.

Нещаслив я, гей!

Другий хворий, я мов криця:
Слабість не береться.

ПЕТРО
КАРМАНСЬКИЙ

26

А на старість... ет, дурниця!
Ще шпиталь знайдеться...
Нещаслив я, гей!

Мати вмерла десь в острозі,
Батька сам не знаю:
Як береза при дорозі,
Дико виростаю,
Нещаслив я, гей!

ПІСНЯ З СЕЛА.

Забуті ми, забуті і світом і людьми,
Дрімаємо у мряці ріднесенької півми.

У нас порядок давній і давній обичай:
Від ранку аж до ночі роби, не спочивай!

Ми люди не змінчиві: туп син пакий самий,
Який колись був батько—покірний і німий.

Лиш дівчина співає, та швидко і вона
За нелюбом замовкне застрашена, сумна.

У пугах та й у злиднях, упративши красу,
Немов підтята квітка, зів'яне без часу.

Забуті ми, забуті і світом і людьми,
Дрімаємо у мряці ріднесенької півми.

МИ ТАКІ ПРОСТІ, ЧОРНІ ХЛОПИ.

Ми в дипломатів не багаті,
Нам не допхатись до Європи,—
Ми жебраки у власній хаті,
Ми такі прості, чорні хлопці.

Мабуть колись князів ми мали,
Було їх навіть щось на копи,—
Та тих князів чорти побрали,
Лишилися прості, чорні хлопці.

Де нам репрезентантів взяти—
Хам свого й не порозуміє!
Та і на що кому се знапи,
Що хам десь з голоду там мліє!

Що їсть овес, а на поданки
За безцін продає пшеницю...
Державі треба, дай оснатки,
Се зветься—reichstreu, знаєш, Грицю?

Були пани, були магнати,
Було колись не те, що нині,
Було—ревіли і гармати
У нас колись на Україні.

Та дивно якось все минає.
Князі, магнати і єрархи...
Заступник схилений питає:
Адже-ж ми вірні для монархи?

В нас, кажуть, на руках кайдани—
Коли се, де се, хто се видів?
Хто нині до роботи стане,
Якби той хлоп в кайданах нидів?

В нас фабрики, до праці спішно,
Не час в кайданах дармо гнити.
„Ломіть, вставайте!“—Бігме, смішно!
Скажіть лиш, що нам тут ломити?

Ми ж преці люди, а не скоти,
Цінна суспільність нам, держава;

Ми—смирні руські патріоти,
Як стогнем—то в дорозі права.

Часом лиш вітер щось доносить,
Щось груди стисне, в серці ніє:
Чи се хто грозить, плаче, просить?
Чи се далека буря віє?

ЧЕРВОНИЙ МАРШ.

Із півдня на північ—кордони
Залізним, тугим ланцюгом...
І стогін і зойк і прокльони,
Над Сяном, над Бугом, Дністром...
То пляхта в смертельній привозі
Напнула кордонів ланцюг,
То брат на тюремній берлозі
Конає від панських наруг.

І де не заглянеш по світі:
В Європі, в Америці—скрізь—
Банкирів ті щупальці й сіті
Полощатся ріками сліз.
Куди не заглянеш, там все ще
Готується в бій їх сім'я,
І листом прелети прелеще
На згадку останнього дня.

О, будуть бої ще жахливі,
На суші, на морі, між хмар,
Всі землі, всі води бурхливі
Огорне повстання пожар.
Сплетуться в одне невгомонні
Змагання гартованих рук,
Розбудяться сили несконні,
І громом ударить п'ястук.

І наша буде перемога—
Не збореш мільйонних рядів!
В нас ясна і проста дорога,
А в серці—невблаганий гнів.
О будуть ще дні божевільні,
Скупається в крові земля,
І спануть розковані, вільні,
Навіки—заводи й рілля!

АВТОПОРТРЕТ НАДДНІСТРЯНСЬКОГО
ПАТРІОТА.

Вам невідомо, хто я такий?
Будь ласка, зараз візьміть блок-нопи
І станьте ближче, я вам скажу:
Я наддністрянський патріот.

Мій герб, на жаль, де-факто лиш,
Теляча морда—символ всіх цнопи.
А не якісь там—„молот і серп“—
Я наддністрянський патріот.

Скрізь божевільна, дика тризня,
Світ попопає в мулі гидопи,
Та це не мутить мого сну;
Я наддністрянський патріот.

Неправда й злочин гостряпів свій меч,
За вільне слово—на ешафопі!
Та я невральний, як закаблук,
Я наддністрянський патріот.

Кругом вивчають смерть і життя,
Щоб зняли з людства пута турбопи,
А я вивчаю варшавський курс,
Я наддністрянський патріот.

Звичайно злоба скритно сичипі:
Ледащо, сміптя, гвиль, скаріопі,
Та я сміюся з наклепів цих,—
Я наддністрянський патріот.

Знаю, що згасне сонце колись,
Як блудний вогник серед болопи,
Тому спокійно сприймаю все,—
Я наддністрянський патріот.

А наплює хтось мені в лице,
Я флегматично впираю рот;
Філософічно дивлюсь на світ;
Я наддністрянський патріот.

ЛЮБОВ ДО ОТЧИЗНИ.
(З циклу «Відблиски криці»)

Люблю, й любитиму повік тебе, отчизно,
Така спочуйлива ти, щедра і ласкава,
І не любить тебе, було б це так лукаво,
Так грубо, капосно, таки харцизно.

З чиеї ж ласки це у мене три палаци,
У метрополії, над морем і в долині,
Чиїм це коштом я мандрую цеппеліном,
Розсівшися на пухових маптрацах.

Хто збудував мені далекоходні яхти,
Що ріжуть сміливо бурхливі океани,
Хто розгорнув мені усіх країн екрани,
Відав до рук золотоносні шахти.

Хто стелиць килимом мені красу жіночу,
Прислужно звалює рогашки всі, кордони,
Хто владу дав мені ломити всі закони,
І ставити свої, як сам захочу.

Хто до послуг моїх приславив рук мільйони
І вчених мозгівниць вигадливі реторти,
Хто збройно ворогів розгромлює когорти,
І бунтарів зануздає загони.

О, тільки ти, моя отчизно люба,
І я люблю тебе довічною любов'ю,
І в сні не пожалкую ні житт'ям, ні кров'ю
Мільйонних мас, щоб не дала ти дуба.

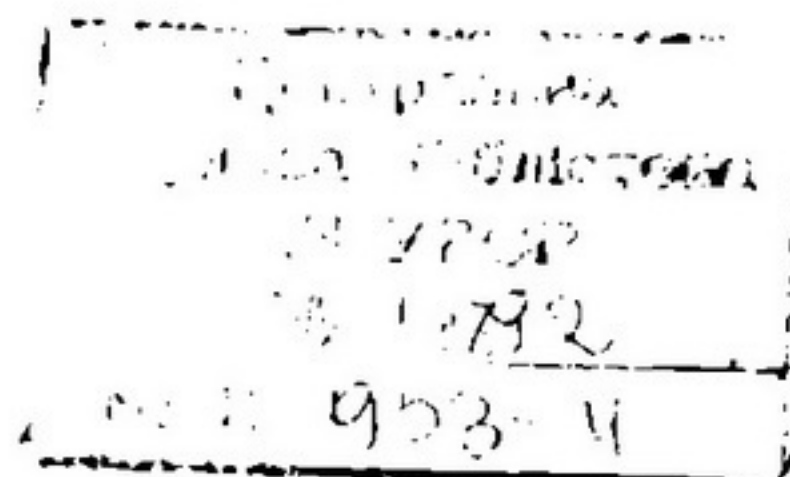
«ТИРОЛЕЦЬ СХОДУ».

Упав Іван, лежить Іван—
Розчавлений червяк.
Навколо трупа, як окіп,
Тічня старих собак.

Котра сміліша—підбіжить,
Хапне за бік, за ніс—
І знов відскочить, бо Іван
Держить в руках ще крис.

Даремний спрах: Іван мертвий;
Лежить вже так три дні—
На розвідку він вийшов сам
В навхрестному вогні.

Служив вірніше він за пса,
Мав декілька відзнак,
Та ще й пепер послужить він—
За їжу для—собак.

ЖОВТНЕВИЙ ВИХОР.

Вихре, радісний вітре!
Товаришу вільних верхів!
Рвійно грає в повітрі
Твій розколиханий спів,—
Б'є в блакитні пюпітри,
Дзвонить у цитри дротів.

То-ж ти в навалньому зрості
Звалив стародавній лад.
Хто запрохав тебе в гості
До наших трухлявих хат?
Хто в щиросерданому тості
Випив до тебе «віват»?

В убогих серцях, похилих,
Тебе сподівались давно...
І ось—ти сієш по селах
Нової надії зерно,—
Бродиш у жилах веселих,
Мов молоде вино.

Ні, ти не млявий легіт,
Нижний мов панський шовк!
В жовтневу бурхливу негідь
Голосиш довго, як вовк...
Твій переможний регіт
Ще й досі в нас не замовк.

Не всі розсіяно хмари...
Розгонь їх вітре, розгонь!
Наслухай зойки та скарги,
Роздмухай ясний вогонь—
На чорної ночі примари,
Дарунки панських долонь!

Запоплюй хвилями груди,
Захоплюй потопою дух!
Хай прокидається всюди
Неспримний, надземний рух
Хай вільно дихають люди,
Забудуть панський обух!

Замай, мій вітре, над нами
Огнями червоних плахт—

Зломай міцними руками
Плешиво дужих грабі!
Зідхають за вільними днями
Лицарі фабрик, шахт.

Ще не одна країна,
Спогне волом у ярмі.
Коли надійде зміна?
Чи швидко той час борні?
Приходь, золота, надійна,—
Воле! царице землі!

Вихоре, вільний вітре!
Хмари розгонь, розвій!
Тільки твоя рука зіпре
З людини порох старий—
О, вітре! Видери, вирви
З серця сум віковий!

З-ЗА БУЙНИХ РІЧОК.

З-за буйних річок, де степ і воля,
За панські межі, де гніт і кров,
До тебе, темна, голопо гола,
Летить за вітром моя любов.

Де в тюрмах гинуть брати і сестри,—
В очах зневіра, а в серці біль,—
Хай буде буря—той гніт рознести,
Хай прийде ще раз рішучий бій!

Хай пронесеться попоп широкий
По наших селах і вздовж, і вшир!
Не вірте в згоду... не вірте в спокій!
Не вірте в довгий облудний мир!

Тобі, нещасна, голопо гола,
Не довго ждати ясних вогнів.
По наших горах, по наших долах
Горить ненависть, палає гнів.

За панські межі, за Збруч і Дністер,
До вас лунає мій братський клич:

Ловіть ознаки! Чекайте звісток,
Гартуйте зброю в бурхливу ніч!

З-за буйних річок, де степ і воля,
За панські межі, де брязк оков,
До тебе, темна, голого гола,
Летить на захід моя любов.

НАД ЧЕРЕМОШ.

Товариті мої далекі,
Під гнітом панської руки!
До вас, до вас мої думки,
Як у вирій лелеки.

Кому свій смуток передам?
Кому його повірю?
А там на рідному Підгір'ю
Хто pomoже братам?

Ніхто їй не згадує про тебе,
Така ти вбога і мала—
Ах, скільки сил для тебе треба,
Буковино моя!

А тільки де-коли нотатка
На шпальтах Київських газет:
Арешти, тюрми, кров і крапка—
Не вирвешся з лабет!

А ви, мої далекі друзі,—
До кого ви? про віщо ви?
Чи мовчки гнетесь, як у плузі,
Ті буковинські воли?

Держайте! Ще не все до решти
Пропало в нашій стороні,
І хуліко, бачиться мені,
Пропадуть «Буки—та—арешти.»

HEIMWEN.

Десь до осель далеких,
Аж за Дністер і Збруч,
Летить наш тужний клекіт,
Як журавлиний ключ.
Летить, як той прикутник
Над зеленню озер,
До друзів незабутніх,
До стомлених сестер.

До нас їх крик донісся
І зойк їх прилепів,
Як невесела пісня
Невільних наймитів.
З-під панських оборогів,
З просяклих кров'ю піл
Несеться довгий стогін
Про їх нестерпний біль.

Куди-ж той сум подіти?
До кого понести?
Ми наймитів тих діти,
Тих наймичок брати.
Як нам плачів не чути
За сотні довгих миль,
Коли просверлив груди
Різкий колючий біль?

Його ми й тут зібрали
На вільному степу,
Мов кулі й самопали
На люту боротьбу.
Брати мої в неволі,
Батьки мої в ярмі,
Ще бути там, на полі,
Запеклій боротьбі!

Тоді то принесем ми
На гони панських нив—
До тебе, люба земле,
Свій переможний гнів.
Розтрошим ваші ярма,
Розвієм зойк і біль;
І зникне штик жандарма
Із наших вільних піл.

До гір, до сел далеких,
До кинутих земель
Нехай летить наш клекіт,
Як вільний журавель.
До друзів незабутніх,
До стомлених сестер—
Летить мов ключ-трикутник—
За Прут і за Дністер.

ДО НАС ЩЕ ЖОВТЕНЬ НЕ ПРИХОДИВ.

До нас ще Жовтень не приходив,
Ми тільки марим про ті дні,
Що сонцем радісним на сході
Нам засвітили в далені.

Ми ждем його що-дня й що-ночі
І в кожній заграві пожежі
Тривожно-радісно шепочем:
— Невже, нарешті, Жовтне, йдеш?

Ми вірим міццю чорнозему,
Що прийдуть дні нові, не ці —
Потопчуть визиску систему,
Кордонів вигладять рубці.

До нас ще Жовтень не приходив,
Над нами присмерки одні —
Між поневолених народів
Ми у найтяжчому ярмі.

ТРАВНЕВА ПІСНЯ.

До нас, до нас, ви, мовчазливі
Раби покірні і німі,
Що в панських буків щедрій зливі
Минають вам робочі дні.

До нас, до нас, ви руки праці,
Тверді, натерті мозолі,
Сьогодні день ще демонстрацій —
Майбутнє наше на землі!

До нас, до нас, хто носить пупа,
До нас під захист прапорів,
Буде борня жорстока й люта,
Війна панів і злидарів.

Буде борня не дні, не ночі —
І переможуть мозолі,
Настане правда для робочих,
І влада праці на землі.

До нас, до нас, ви, мовчазливі
Раби покірні і німі,
Що в панських буків щедрій зливі
Минають вам робочі дні.

ПОБАЧЕННЯ.

Пройшла до міста довгі милі,
Що-дня ходила по-під мур:
— Пуспіть до батька хоч на хвилю!

І кожен раз її ганяли,
Аж голови вже брався дур,—
А хвилі били мов сигнали.

Нарешті вивели із камер,
Блідих од варварських туртур,—
І був жахливий їхній замір.

Припала палко до заліза
І заревла, як дикий тур,
Що всі серця той крик прорізав.

І глянув батько на штахети,
Але за руку сіпнув шнур
І блиснули над ним багнети.

А потім довга павза впоми
І раптом—гуркіт грому й бур...
І крик і зойк такий знайомий...

І вже могла вертати з міста—
Зітри слёзу й очей не щур...
Не стало батька й комуніста.

Ходила варта... Впала жертва...
Копився бруком туркіт хур,—
Лежала дівчина як мертва.

КОЛОМІЙКА.

Груниками, груниками
Та ще й облазами—
Сховалися-б гуцулики
Хоч за образами.

Сховалися-б гуцулики
Та в зеленій фої—
Од дідичів, од круликів,
Од долі лихої.

Та од шляхти, од круликів
Од панської ласки.
Що овечок та воликів
Не пускають пастки.

Що овечок та воликів
Забрали, побили,
А гуцулів, як коликів,
Та голих лишили.

А гуцулів, як коликів
У старім воринні,
Що по ними розколото
Чорногорські скрині.

Що по ними розколото
Ворогів у Польщі,
Тепер морять їх голодом
Неначе на моці.

Тепер морять їх голодом
Та пюрмою сушать—
Шомполами та оливом
Виганяють душу.

Шомполами та оливом
Гуцулів капують,
Полонинки, обороги
Для себе грабують.

Полонинки, обороги,
Лудінне, маржинку;
Нема, нема порятунку—
І так безупинку!

Порятунку од грабунку
Нема і не буде:
Груниками, груниками
Лізуть пани всюди.

Груниками, груниками
- Та ще й облазами,
Сховалися-б гуцулики
Хоч за образами.

Із циклю: «ГЕЙЗЕРИ НА ТРОТУАРАХ».

На дні понурих шахт, де темрява безока
 чаїться, мов гидкий спораменний павук,
 вгоняючи грозу в премпючі дужки ока,
 стискаючи гортань кліщами слизьких рук,
 у стухлих пивницях, де кволі немовлята,
 ссуть хворе молоко з грудей, блілих, як віск,
 скарлючені, марні—не діти труценята,
 що в них з життя лиш плач, жалкий, як миші
 писк—
 в тих ятках сутерен, де цвіль, сморід, за-
 разки,
 де клубляється тіла у вибухах жаги,
 в очах у дітвори, без сорому, без маски,
 бо кров сліпа й горить і рве всі береги,
 у тих клітках тісних, де голод—гість на-
 сушний,
 і невідступний друг його—безглузда злість,
 там, де кохання цвіп—як дим, як тінь ми-
 нущий,
 бо потім нужда й бридь всю радість щастя
 їсть,
 де жовті матері останню хліба шкірку—
 на завтра щоб було—ховають від діток,
 і потім довго в ніч захлипуються гірко,
 проковтуючи сліз розплавлений пісок,
 в тих стовпищах гнилі, де неймовірним чудом
 ясні квітки очей дівочих ще цвітуть
 цю коротеньку мить, поки їх нужда брудом
 обліпить і штовхне в вуличну каламуть,
 там в ямах, у норах, де хвилю відпочинку
 труїть густий, як гній, нестерпний, п'яний
 чад
 де матері дочок пускають... на годинку,
 і власне тіло ласим продавати вчать,
 там, там, у пеклі тім, яке ви сотворили,
 щоби могли самим пишатися в шовках,
 носити золото, брилянти і шиншили,
 щоб усміх вам не гас ніколи на устах,
 щоб ваші байстрючки і жони і коханки
 могли, вгинаючись од золотих оков,
 на показ виставлять фарбовані приманки

на ярмарках балів і в поржищах церков,
шам, шам, у тих низах, де мучена віками,
ро пята на хресті, і терновим вінцем
увінчана, і вашими огидними плювками
запльована лежиш, розривана живцем,
єдина цінність шуп: достойність чоловіка,
і всеж, усій бридні, всім вам наперекір
підносишся уверх, велична шаемнича,
сягаючи по жар до променистих зір, —
шам, шам, у тих низах, де кров, як жар, чер-
вона,
і слюзи й піп гіркий підгрунтя зогноїв,
шам, в темній глибині заплідненого лона,
вже скільчився й роспе, народній слухній
гнів.

ТЮРЕМНА КОЛИСАНКА.

Люлі—люлі... Тук-тук-тук...
Спи, сусідко з-за стіни,
Крильми круки чорнопері
По камері сіють спи—
Спи дівчатко... (Тук-тук-тук...)

Спи сусідко. Тиха нічка
Проспелая темінь риз,
Як черничка м'якорука
Гонить крука блеском сліз,
Спи дівчатко. (Тук-тук-тук...)

Спи спокійно... Коридором
Ходиш спорож, міриш крок.
Зграйним хором, голубиним,
Небом лине рій зірок,
Спи, дівчатко. (Тук-тук-тук...)

Люлі-люлі... Крізь решітку
Зоряний іскришся хор.
Вмиш засвітиш онецвітку
Променистий метеор.
Не злякайся... (Тук-тук-тук...)

ВАСИЛЬ
БОБИНСЬКИЙ

Не злякайся: Весілля з смутком,
Щастя з муками сплелось.
Метеори мчаться хутко,
Спалахнуть, займуться ось!
Ти всмінешся... (Тук-тук-тук...)

Сни ж, що ти вже дома, квітко,
Що вже всім нам Вільний Дім,
Спи, сусідко незнайома,
Спокій віченкам твоїм...
(Завтра світ увесь — усім!)

Львів, Еригідки.

ГАЛИЦЬКА ПІСНЯ.

Вздовж високих Карпат,
Там, де Прут і Дністер—
Чути стогін братів,
Чути стогін сестер.

І шумлять батоги
По спині бідаків,
І збирається лють
З давніх днів, од віків.

І підносить свій клич,
І стискає кулак—
На панів, на капів,
На собак-посіпак.

Гей, нероби-пани,
З муки родиться лють:
На вас ваші раби
Добру зброю кують.

І потягнуть на суд—
І засудять там вас...
Недалекий вже час
Суду трудящих мас.

НА КРЕСАХ.

Кипить у жилах тепла кров...
Стискаю ліву й праву:
Коли-ж полки червоні знов
Ударять на Варшаву?

Гудуть в ухах живі кличі:
«За владу! За Радянську!
Наново ковані мечі
Розірвуть зграю панську!»

...І спомин, як червоні йшли,
Варшаву, Львів наш облягали...
Коли премтіли багатії
А наймити вітали.

МИКОЛА
ТАРНОВСЬКИЙ

Як бистро гнався на коні
Окрилений Буденний...
Ще й досі люд пита в ярмі,
Коли-ж то він поверне?

Кипить у жилах тепла кров,
Стискаю ліву й праву,—
Коли-ж полки червоні знов
Ударять на Варшаву?

САНДРО.

Розстріляній Галичині.

Я ходитиму стежками
Туди, де смугою кордон,
Мене так вабить сірий камінь
Он там, де схований Сандро.

Мене так вабить сірий камінь
В обіймах синяви Карпат,
Там дух такий криваво-тмяний
І в ямі там Сандро, мій брат...

Як ніч очима чорними
Густо посіяла смерк,
Сандро повів між горами
Селян у ліс смерек.

Смерече гілля слухало
Змову селянських ваг;
Сандро вогонь роздмухав
В серцях, що шлаком пахли.

— Нам в пілі приском гарячим
Утиски шляхти ячать,
Юні, як май, дівчата
Мусять на пана жапи.

— Діти в полі, як миші,
Слухають змову вітрів,
Десь арештований вчитель—
Не польському вчити смів.

— Розхристалась панська натура,—
Згадавсь королівський трон,
«Хлопське бидло до мура
Ця кров!»

— Вже повно сала за шкурою
Від панської «ласки» до нас,—
Станемо, станемо муром,
Заплапим за всі образи!

Сказав Сандро і баста—
У небо знялась лють.
Пани в покоях плаством,
І вітер полум'ям крупить.

А ранки зачумлені, п'яні,—
Не чути гуцульських пісень,

АНТІН
ШМИГЕЛЬСЬКИЙ

Вгруз так міцно раною
Повстання перший день...

Сандро з в'язкою хмизу
Сам у маєток заліз,
За ним жандарми низом—
Тікати... пізно.

Така історія проста—
Сандро був простий хлоп,
В одну ніч постріл хлѳоснув—
Зачервонів пісок під лобом...

А ранки зачумлені, п'яні,
В повстанців на серце—шлак,
Вони відломили камінь,
Щоб ворон над трупом не крякав.

Тінь смерек і тихий шелест,
Ліс у синяві Карпат,
Сірий камінь спить дебело,
А під ним Сандро, мій брат...

Я чую серця перебої
Тоді, як вулиця гуде,
Як пісня рвучка Комсомолу
Шмапує день.

Моя десь радість розкололась
Холодним лезом—гнів,
Шумить зацінена сваволя
В Галичині.

Та знаєм ми—
Бентежна кров
Порве залізні шлюзи,—
Надійде мить
І Жовтня крок
На спині ката вгрузне...

А я ходитиму стежками
Туди, де смугою кордон,
Мене так вабить сірий камінь,
Он там, де схований Сандро.

Мене так вабить сірий камінь
В обіймах синяви Карпат,
Там дух такій криваво-тмяний
І в ямі там Сандро, мій брат...

ГАЛИЦЬКИЙ ЗЕМЛЕРОБ.
Уривок.

Роки у лонні метеорнім
вогневе коло вдаль несуть,
А ти, спрацьований і чорний,
без ліку паднеш на пупь,
ще нею йти тобі до краю,
йти, й розколювати біль,
не ждати ясного каравану,
здобувши в розпачі кукіль...
Земля всошала своєї соки,
хоч віри в землю не було.
З піску і глини ти опоки
таке «родюче» джерело,
що аж у в очах кров'яніє
і шкура липне до кісток,—
зано ті скарби, що в землі є,
народять плідний колосок,
аби в тобі неплинь не згасла,
в землі щоб порпалась рука,
поки найдеш в ній передчасно
спочин для свого кістяка...
Листає час роки зважнілі,—
дивись і розділи чишай...
До піль шмацтованих, зруглілих
зігнувсь у розпачі рапай...

ОЙ ПІДУ Я ТУДИ.

Ой піду я туди тихим вечером,
Упаду там на ниву поорану,
І почую багато я дечого,
Про країну мою поневолену.

Там на ниві засіяно горем,
Там надії у тузі, в жалю,
Наливаються смутком простори,
Смуток ллється у душу мою.

Заволікують села тумани,
І немає там вплину журбі:
Там маюся в неволі з братами,
Як були, так зостались раби.

І не знають вони, що десь кличуть,
Що повстали раби на землі,
І так тужно, так сумно курличуть
По-над полем німим журавлі.

Загорися вогнем, моя мріє,
Покажи нам той зоряний льоті!
Хай росте в серці бунт і надія,
Що до бою повстане народ!

Ой піду я туди тихим вечером,
Упаду там на ниву поорану,
І почую багато я дечого
Про країну мою поневолену.

В ТЮРМІ.

Сидів і дивився тьмяно,
Серце важке—вогонь,
Не знав, чи пізно, чи рано,
Молотом било у скронь.

Схилились холодні стіни,
Свідки німотні—життя,
Знав, що він не єдиний,
Звідти не мав ворогтя.

Знав і вдивлявся в мури,
Де були чиїсь імена,
Говорив з ними ніжно
Про сонце й бурі,
Може вертає весна?

Пахнуть весняно смереки
І бурують Карпатські річки,
Може вертають лелеки
На рідні ставки?

А може шуркоче літо
Золотом буйних пшениць...
Пахне надіями жито...
І падав додолу ниць.

Цілував холодний камінь,
Роздирав сорочку стару,
І груди—роз'япрені рани,
Припуляв до стін—«Я вмру!»

— «Я вмру»—не побачу світу,
Кучері білих хмарок,
Ні вишні білого цвіту,
Ні синіх зірок.

Десь-бо з ясною косою,
Ходять шумливі жнива!»—
І до грап стягнувся рукою,
І друга була нежива.

А другу капи поламали,
Як з серця стягнули слова:
— З ким ви «зв'язок примали?»
— «А—а!»

«Воле, хто вкрав тебе, воле?—
Панський украв закон,
Розірвали тебе серед поля,
Серед гір, смерек, сосон.—»

І знову вставав і стягнувся
Одною рукою до грап,
Де неба шмапок дивився,
Де плили хмарини з Карпат.
І враз здалося... хмарина

АГАТА
ТУРЧИНСЬКА

В задумі спинався на мисті,
Глянула, ніби дитина,
І з жаю спала премішні.

А пошім шурма горіла,
А скрізь зеленіла весна,
Десь пісня дзвеніла..
така голосна.

Пізнав, що дружно співали,
То вішали його браши,
А десь спіріляли:
Каши..

І небо розпаленим горном
Пашіло на землю на дно,
І чорним, німим законом,
Дивилось тюремне вікно.

Знов пісно далеко співали..
— «О, рідні, далекі, браши!..»
В зимозі присів, а уста шешнали:
— «Земле, капам не прости!»

Схилився і свіпліли дороги
На його почорнілім чолі,
Згадалися хашки убогі,
Згадав свіжий запах ріллі.

Упав на холодний камінь
І пісно собі заспівав,
Про синю пахучу далень,
Про соняшне світло заграє.

Здригнулися чорні мури,
Вохкі, холодні, смупні,
Люди прийшли похмурі.
Мерпвий!..

Тільки очі всміхались весні.

НА БУДОВІ.

Робітнику, дома на світі ставиш
Кругом домів густі даєш плоти
А дім і дім—окремі два світи—
А дім і дім—ворожі дві заспави
На це і йде тяжкий твій пруд кривавий
Щоб ворогом твоїм були браши.

Стоять дома, стоять онті хапи,
Споїть той мур, що ти його здвигаєш—
А в цих домах сидить людська ненаїсть
І людська злість шаліє із буги,
Як павуки у петрях темнопи
Засілися на себе людські зграї.

Ех, люде ті... робітнику, ти знаєш
На що весь пруд і кров твоїх перпінь?
Твердині з'я для цілих поколінь
Дома, що їх на світі засіваєш
Немає з них добра, життя не має
І смерть іде на світ із цих пвердинь.

Лиш ніж і ніж, лиш крик, проклятий: «Гинь!»
Куди не глянь, хтось мучиться і гине,
Бо ділять нас домів чотири стіни,
Чотири для людських бажань, хотінь:
Окремий дім, окремих гріш до скринь,
Окремих пуг окремі сні людини.

Робітнику!—диви на всі кончини
Із риштувань поглянь на всі краї—
Де люде є? Самі з ножем збруї
Де є той люд, що правити повинен?
Робітнику!—це рук твоїх провини
Твердині ті, онті хапи твої.

Та й це не все... для людської сім'ї
Сюди таскав ти трам і цеглу, кремень
А ти спитав кому в пивниці темінь?
Над ким у ній гуляють нагаї
Пани поля ділили на паї—
Ти будував раї для них окремі.

Робітнику—на людській чорноземі
Закутий люд у пивницях ослаб,

СТЕПАН ЮРІЙ
МАСЛЯК

Бо ти був раб, та працю ніс как раб
Аби туп зло гуляло ув Едемі
Ти наче раб. за премію й без премій
Давав панкам і міць і чин і квап.

Не квапся так, не квапся так, не квап
Чи вічно труд на зло, за щоб не стало?
Ти дав на зло пих сил своїх чимало
Та й про добро подумати пора б!
Хто будував доми для всіх нахаб,
Звалити їх напевно має право!

Так знаєш що? Берімся за направу
Зачнімо все на світі на ново!
На біль і зло усе онтупи пішло
І на добро ішло так дуже мало
Щоб дапи труд за ліпшу трохи справу
Завалимо онті доми: те зло.

Завалимо, щоб зла вже не було,
Завалимо онні пвсрдині конче,
Зі злом домів на віки вже покончим
І рознесем гадюк землі кубло,
Робітнику, скажи доводливо,
Що не на зло. пи труд ніс, а за сонце.

На хвилю зле і птяжко буде гончим,
То серце ми дамо землі псарям,
Робітнику, щоб ширше тисячам,
Хай людям злим на хвилю буде тонче,
Ти будь добра і правди оборонцем
Твори серця і правду дай серцям.

Даси її собі і їм і нам,
Даси її на завтра, так вже нині
Лише зачни на пих домів руїни
Для всіх людей один здвигати Храм,
Пі злу землі, ні псбу, ні царям
А здруженій в одно звено людині.

Робітнику! на людських сліз долині
Де ставиш ти що дня окремий дім
Потреба все оддати на полім,
І все нове здвигати на руїні
Нехай в доми—з людського зла святині
Із рук твоїх ударить ясний грім.

Усе те дим, усе те, чуеш, дим,
Усе тут эле і підле і недобре,
Із тих домів на світ лиш ад і зло пре
То хай із них один лиш буде дім
Нове життя поставимо на нім,
А ставить той, хто робітник хоробий.

Робітнику—мовчати лиш одоробли,
А не онті, в руках у кого міць
Давай громи і бурей і гримниць,
Давай громи своєї неодобри
Робітнику—скажи, скажи, ну—добре?
Підеш хоч ти: на мури всіх в'язниць.

Підеш хоч ти той діло дасть із криць
І той дасть нам для всього люду діло,
Хто дім один на зсмаю ставить цілу,
Для всіх людей, всіх другів без ріжниць.
Хто замість всіх малих людських крамниць
Братерства Храм кладе на земську ниву.

Нечуване велике дай нам діло
Великий чин робочої руки,
Кидай малі тут ставити дімки
А виставиш для всіх будову смілу
Вже бачу, вже—од сонця ясно—біло
Блестить вона до хмари заввишки.

Пливуть роки, пливуть життя віки,
Минаються як бурюни на водах
А все твій Дім служитиме народам,
Мутний бурун не скочить на стрімке,
Зі скелі ти під сонце під жарке .
Будову став на думки небозводах

Це є твій Дім—сильніший як природа,
Це є твій Дім—твердий немов граніт
Поставить нам його лише твій рід,
Бо сили він скріпляє на заводах
Робітнику, підеш на Діло?—згода?!
На слово те чекає цілий світ!

ПРОКЛЯТТЯ.

...Всіх ваших втомлених, іржавих
думок, і почувань, і слів,
і не державної держави,
не гімн, а скавуління псів...

Так скавуліть! В загравах грає
народження сурових доб..
Вам,—серце б'ється, завмирає:
Ще-б хвильку... почекапи-б... щоб...

Ех,—«щоб» і «коб»—«коли-б на прощу»!
— Звались ваш храм і сплій ваш бог!!!
За карк—би вас,—па всіх на площу,
або на вічний сон у льох..

КВІТИ ТЮРМИ.

Ми хлопські діти,
Ми квіти тюрми—
Не вмієм радіти,
Не знаєм весни.
Батьки наші орють
Шляхетські лани,
Ми-ж крутимо жорна
І трапимо сні.
В хатині віконце,
Як миші нора—
Не світить нам сонце,
Червивить журба.
Голодні і драні
Ростем бур'яном,
І небо над нами
Подертим рядном.
Є, кажуть, країна,
Як сонце ясна,
Де воля рясніє,
Як світла весна.
Всі бідні й багаті,
Немає панів—
В озерах кудлатих
Лунає їх спів.
Всі діти у юні,
В червоних стрічках,
Майбутнє Комуни
Зоріє в очах
Щасливим і вільним
Привіт ми шлемо,
На човниках срібних
До вас пливемо.

СТРИЙСЬКА «КРИВАВА СЕРЕДА».

Весняне небо, як сине море,
запах черемхи і спів пташні.
Яке розкішне сьогодні поле,—
ніхто не бачить у мепушні.

На сонці стяги—як маків квіти,
площі заляла голодна юрба,—
в повітрі гомін: «Роботи! Хліба!»—
десь на піддашшю квилить сова.

Юрба не чує покрик жандарма,
бо голод гонить її вперед,
юрба не бачить, що тут безкарно
наготувалась на неї смерть.

Команда—gotów! Блиснули кріси,
ляснула салва, бухнув вогонь—
двадцять, як маків, лезом підрізав,
впала на камінь скривавлена скронь.

Закрито кров'ю на Стрийському бруку
горло голодних, стогін слабих—
стиснула шляхта криваву руку
як цар на Лені колись зробив.

Розстріл у Стрії—Галицька Лена!
Помсти!—у масах бродить луна.
Вгору, угору червоні знамена,
встає Червона Галичина!

ЗА ЗБРУЧІ

Дивлюсь за Збруч, де панські межі,
да марить Галич, мріє Львів,
де чорні граби—замки вежі
скували тисячі братів.

Дивлюся вдаль і з болем чую
жахливий стогін, брязк оков.
Там досі шляхтич-кап воює,
там робітничка лється кров.

Звідтіл щодня страшні новини
доносять шпальти телеграм;
пани в Жовтневі роковини
погром кривавий чинять там.

І ці новини гірш отрути,
немов би серце хтось роздер—
до вас, пригноблені, закуті,
летять думки мої тепер.

Доволі сліз, брати з-за Збруча!
Бадьорий поклик наш ловіть!
Прийде розплата неминуча
панам за кров, терор і гніт.

яднайтеся, готуйте зброю,
Як в той бурхливий листопад!
Ви не одні в жорстокім бої,
за вами всі країни Рад!

За вами зорять мільйони
очей робітників, селян,
що чують ваші всі прокльони,
про все шумить ім Збруч і Сян.

Вже близько час, коли з завзяттям
підем до вас в Галичину—
підем за Збруч, щоби з'єднались
у Радреспубліку одну.

УТЕЧА.

Люшнева ніч була морозна, біла—
Холодний вітер дув і сипав снігом...
Крізь бурю й сніг вона втікала бігом
до берега, де воля мерехтіла.

Втікала манівцем з тюремного підвалу
туди, в казковий край, до вільного народу.
Безпечно перейшла найбільшу перешкоду
і враз, напів-жива, спіткнулася—і впала.

Вдалечині мета... горять вогні червоні,
а за плечима крик скаженої погоні;
лютує, не встиха сердита хуртовина.

Враз—постріл, тупіт, свист—і в пазурях
ще скрикнула вона: Нехай живе ^{румуна} комуна!
Нехай живе Радянська Буковина!

ІЗ ЗАХ.-УКР. МОТИВІВ.

В великім місті
місить рух юрбу.
Поміж машин
на шинах і на рейк—
Ах!—як усі спішають,
— що пароплави після бурі в рейд.
— У сивий морок.
(Рокоче море
зморених голів
і зливою пливе
поміж моторів).
Тортура руху
давить проштуар,
і як муар
висяють пилюки хмари
неначе маршем
тисячі отар
прокročили асфальто-проштуари.
А Ви:—«Чому у Вас в краю
покраяному вкрай
катів нагаєм
на революцію чекаєм?»
Кажу кризь міста зойків шквал
у інтервал
між двох гудків моторів:
— «Ти менше би її чекав
— і створим».

ЗЕМЛЯ.

Німа лежиш, сумна і чорна,
ховаєш біль на дні, в ядрі,—
на обрію танок моторний:
нагайка, плуг і віл в ярмі.

Німа стоїш—ніде й одного
слівця, ні спогону—дарма!—
Невже не знаєш ти привоги,
не чуєш свисту батога?

О, ні! Не захватъ гіркого,
що в тебе в грудях напекло!
Я бачу сонячну дорогу:
біжить і місто, і село...

Я бачу... й серце теж тріпоче—
мерщій! Доволі вже зідхань!
О, земле! Чую, бачу почин
нових горінъ, нових повстань!

«ВИ» і «МИ»
(Де-кому)

Ви   Ах...сії личка рожеві...
Ги   -- «Спрага», «бажання», «любови»...
Ми   -- Праця, труд, рани криваві,
Ми   -- Змагання розбиць окови.
Ви   -- Манери, гонори і слава:
       поети, д-ри, учені й квіта!
Ми   -- Бідаки! Тяжкий наш труд кривавий
Ми   -- Будучність! Ми визволення світа.

РОБІТНИК САВКА.

Робітник Савка—той сидить
коло палати в сутеринах,
де вогкість з стін цюрком лепить,
де на сухоти жінка гине.

Властитель фабрику замкнув,
пустив на біржу капітали,
І Савці скоро час минув,
Як засоби життя пропали.

У Савки четверо дітей,
найстарше восьмий рочок має,
живуть без хліба, без грошей,
І всі із голоду всихають.

Що день питає там і туп,
чи де в кого нема зарібку:
— Роботу чейже десь дадуть,
щоб діти мали хліба дрібку.

Змарнів. Блідий, як те рядно:
його не можуть вже пізнати,
І всюди відповідь в'одно:
— В нас місця всі давно заняті..

В душі журба: Із чим прийде
домів, де ждуть голодні діти,
що хорій жінці принесе,
яка очима смерти світить...

І тяжко в хапу йти з нічим,
де повно нужди, злиднів, муки...
Бунтується душа—кричить,
І жаль в п'ястук стискає руки.

НАРОДНЯ ПІСНЯ ПРО МЕЛЬНИЧУКА,
ШЕРЕМЕТУ Й ЦЕПКА.

Ой, летіла зозуленька та й сіла,
Ой, з Чорткова сумна звістка злетіла,
Ой, було їх всіх дванадцять, як орлів,
Що стріляли і вбивали всіх панів.
Ой, за Збручем Україна—Радянська,
Прийшла відпи, ой, вапага—повстанська.
Ой, вапага, вапаженська—червона,
Ой, відважна, відваженська—гонорна.
Напереді Степан-сокіл ступає,
Та й червоним, гей, прапором махає,
За ним Петро-орел бистрий вслід, ой, вслід.
«Згинем, браття, або волю дамо всім.»
А позаду Іван Цепко—лісами,
«Гей, товариші селяне, враз з нами!»
Закурилась доріженська, та й двори,
Ой, у крові подушилися пани.
Це вам, панки та й підпанки, за народ
Та й за то, що не давали нам свобод,
Це вам, панки та й підпанки, за наш край,
За табори, за всі збитки, кримінал.
Суне-суне чорна хмара, дощ мете,
Пантруйтеся, орли сизі, буде зле,
Обступило панське військо з всіх боків,
Полилася свіжа кровця з сих орлів.
Ой, впав перший Іван Цепко, впав мертвий,
За ним орел Петро бистрий—ранений,
А Мельничук б'ється, б'ється цілий день,
Та й рубає вороженків всіх упень.
Ой, летіла зозуленька та й сіла,
Ой, на край наш сумна звістка злетіла,
Ой, злетіла, та й злетіла, ой, стала,
Бо не стало більше сили в Степана.
Ой, привели обох орлів у Чортків,
Та й казали постріляти, як звірів,
Гордо, сміло перед люфов стояли,
Ой, гонорну пісню свою співали.
Та й казали: «Мож стріляти просто в грудь,
Бо за нами скрізь у світі бідний люд.»

НАРОДНЯ
ПІСНЯ

Ой, не стало борців наших між нами,
Плаче мама за орлами—синами.
Ой, лютує польська шляхта ще гірше,
Але в нас росте повстанців ще більше,
Згинуть, згинуть пани-ляшки, як роса,
Бо червоне сонце сходить з-за Збруча.

І в а н Ф р а н к о (1856—1916).

Син галицького коваля. Визначний український поет, белетрист і учений. Піонер соціалістичного руху в Галичині, за що йому довелося сидіти в тюрмі та зазнати багато переслідувань з боку австрійської влади та міщансько-буржуазного галицького суспільства. Франко — один з основоположників галицької радикальної партії, що ґрунтувалась на засадах соціалізму і розпочала нову добу в громадському і культурному русі трудящих Галичини.

Франко мав сильний вплив своєю творчістю та своєю громадською діяльністю на молоде покоління.

Вплив цей тривав до сьогодні й ще довго триватиме.

В літературі Франко займає перше місце після Шевченка.

О с и п Ю р і й Ф е д ь к о в и ч (1834—1887).

Визначний український поет і белетрист на Буковині. Перший великий гуцульський письменник, що широко вживав діалект карпатських українців—гуцулів. В своїй творчості він докладно освітлив життя українців—воєнів у Австрії та життя гуцулів.

Федькович, характером непостійний, попав під вплив попівства, дрібної буржуазії та чиновництва і відбивав деякий час їх ідеологію, а тому добра частина його творів на сьогодні має значіння тільки для історика.

О с и п М а к о в е й (1867—1925).

Поет і белетрист. Автор популярної історичної повісти „Ярошенко“ та низки віршових сатир.

„К о л и б я п о л ь с ь к и м г р а ф о м б у в...“ — сатира на тих, що заради „панства нещасного“ цуралися свого народу та полонізувалися, що стидалися своєї „хлопської“ нації і перебігали до поляків багатих на шляхту та магнатів, а з другого боку сатира на українську дрібну буржуазію, що прагла за всяку ціну придбати собі своїх власних вельмож. (Див. вірш В. Коцовського „Ми такі прості, чорні хлопці“). Одним з таких вельмож, кумирів української буржуазії в Галичині був Львівський греко-католицький митрополит граф Андрій Шептицький (брат його командував польськими легіонами проти галичан).

В а с и л ь Ц у р а т (1872—).

Український поет та учений.

С и л ь в е с т р Я р и ч е п с ь к и й (1871—1916).

Поет, белетрист, драматург. За свою політичну роботу (він належав до радикальної партії) мусів покинути Галичину і наприкінці життя працював на Буковині.

Іларіон Грабович (1856—1903).

Поет, лірик, автор патріотичних та любовних поезій.

Юлія Шнайдер [Уляна Кравченко] (1862—).

Поетеса, що звертала свого часу увагу своїми творами і мала прихильну оцінку своєї творчості від Франка. Головна тематика її поезій — громадські мотиви.

Богдан Лепкий (1872—)

Поет і белетрист. Основні мотиви — меланхолійний сум і осіння печаль. Здебільшого оспівує селянські злидні крізь призму інтелігента народовця. Останнього часу перейшов до історичної повісти. Професор польського університету в Кракові, ворог Радянської України.

Секвестратор — урядник, що стягає податки.

Степан Чарнецький [Тиберій Горобець] 1881—)

Поет і фейлетоніст. Належить до тієї частини галицьких письменників, колишньої літературної групи „Молода Муза“, що пішли, після окупації Галичини, на службу до польської шляхти (Твердохліб, Яцків, Лепкий).

Його поезія „Іванові“ була дуже популярна на австрійських фронтах серед українського вояцтва за імперіалістичної війни. Тут влучно змальовано трагедію галицького селянина.

Твій батько на гилі повіс... Австрійське військо (головно мадари) вивішали в Галичині силу-силенну безневинного українського селянства за підозру в шпіонажі на користь Росії. Фатальну роль грали тут назви: русин (галицький українець) і рус (по мадярськи: росіянин).

Für Kaiser und Land! — За цесаря й державу, — слова з державного австрійського гімну.

Nam unbekannt! — Невідомий (прізвище невідоме) — написи на могилах поляглих невідомих жовнів

Петро Карманський (1878—)

Поет смутку і безнадії. Автор гострої сатири на громадське галицьке життя. Після окупації Галичини Польщею подався до Бразилії. Творчість його носить релігійно-націоналістичне забарвлення.

Теодот Галіп (1873—)

Поет. Народився і працював на Буковині. В літературі виступав мало.

Володимир Коцовський [Корженко] (—1921)

репрезентанти — представники

reichstreu — вірнопідданий.

monarch — цар.

В дорозі права—законним шляхом, наскільки дозволяє закон.

Мелетій Кічура (1881—).

Поет-лірик, автор багатьох творів гострої громадської сатири. Писати почав ще на початку ХХ ст., але більшу увагу звернув на себе творами, що стали появлятися після Жовтневої революції. Стоїть у перших рядах революційних письменників Західньої України.

Значне місце в його поезії займає імперіялістична війна на галицькому терені та не менше уваги віддав він галицькій армії 1920 р. і галицьким „патріотам“ політиканам з доби визвольної боротьби за Галичину. На цих темах й гострилось його сатиричне перо.

„Тиролець сходу“—австрійське військо, що складалося з галичан, допомагало Австрії душити революцію 1848 р., за що й дістало од австрійського уряду титул—тирольців сходу (мешканці Тиролю аналогічно душили в себе під проводом А. Гофера повстання проти Австрії, чим заслужили для свого імени право взивати ним усіх, хто за вислугу перед царизмом, засліплений патріотизмом державним душить визвольні змагання своїх братів).

Дмитро Загул (1890—)

Поет-лірик. Один з перших українських символістів. Жовтнева Революція знайшла в ньому свого співця. Зокрема поневоленій Буковині присвятив він чимало уваги в своїх останніх творах.

Загул виступав також як критик та теоретик літератури.

Heimweh—туга за батьківським домом.

Василь Атаманюк [Яблуненко] (1897—)

В поезії його переважають мотиви громадські; останнього часу всі твори його присвячені визвольній боротьбі Галичини і взагалі Західньої України.

Бере активну участь в організації революційних письменників „Західня Україна“ та в виданнях її.

Василь Бобинський (1898—)

Поет-лірик. Один з найвизначніших сучасних революційних письменників на Західній Україні. За політичну роботу зазнавав де-кільки разів тюрми під Польщею. Там і пише свої твори. Значніший із них—поема „Смерть Франка“ що надгороджений премією на Жовтневому конкурсі літератури.

Бригідки—тюрма у Львові, де держать політв'язнів. ~~У Львові, де держать політв'язнів.~~

Микола Тарновський.

Революційний робітничий галицький поет, що емігрував до Америки. Поет сам робітник і тематика його—робітниче життя, життя великого міста та підготовка до майбутніх класових боїв міжнародного та зокрема західне українського пролетаріату.

Антін Шмигельський (1901—)

Автор збірки поезій „Памолодь“. Скупий на твори, але деякі з його поезій мають чималу популярність.

Агата Турчинська.

Пише поезії, прозу і п'єси. Особливий успіх мають її твори для дітей. Галичину покинула вона малою дитиною за імперіялістичної війни, але в творах своїх присвячує їй багато уваги і боліе болями її поневолення.

Степан Юрій Масляк.

Поет з наймолодшої групи революційних поетів Західної України. Польський режим у Галичині приневолив його тікати до Чехії, де й зараз живе. В літературі виступив недавно, але вже помітний зріст його щодо майстерності вірша, та щодо скерування в бік пролетарської ідеології.

Антін Павлюк.

Плодючий поет і рухливий літературний організатор на еміграції в Чехії. Деякі з його творів можна зарахувати до революційної поезії Західної України.

Федір Малицький.

Один з перших співців поневоленої Польщею Холмщини. Недавно вийшла його дебютна збірка поезій „Холмщина“.

Петро Гірняк (псевд.)

Політемігрант з Галичини, що за громадську роботу зазнав там тюрми й переслідувань. В літературі робить перші спроби.

Микола Марфієвич.

Перші поетичні спроби його друкувалися в буковинській пресі в 20 роки. Тоді ж вийшла його перша збірка „Між верхами“. В новіших своїх творах поет нудьгує за своєю батьківщиною та сумує над її долею.

Мечислав Гасько.

Поет, що шукає ще свого шляху в поезії. Збірки ще не має. Твори його відзначаються здоровим пролетарським світоглядом.

Василь Плотар (псевд.)

Молодий галицький поет, що недавно виступив у поезії

Семко Подільський.

Західньо-український молодий поет на еміграції.

Дмитро Рупас.

Поет-початківець, що перші спроби друкує в революційній галицькій пресі.

Народня пісня про Мельничука, Шеремету й Цепка.

Колишні галицькі січові стрільці—Степан Мельничук, Петро Шеремета й Іван Цепко організували 1922 р. в Галичині повстанський загін, що палив панські маєтки та руйнував двори. Загін цей складався з 12 повстанців. Польська влада ліквідувала його, а впійманих провідників Мельничука й Шеремету розстріляла в Чорткові. В народній поезії цих повстанців оспівують як героїв визволення трудящої Галичини. Мельничук і Шеремета вмирали з окликом: на вустах: „Хай живе Радянська Галичина!“ та зі співом Інтернаціоналу

В літературі відбили ці спроби повстання М. Ірчан (п'єса „Дванадцять“), В. Яблуненко („Дума про Степана Мельничука“) та інші.

ДО ЧИТАЧІВ.

Просимо надсилати свої зауваження, що виникнуть після прочитання цієї книжки, та свої побажання щодо зміни в ній при повторному виданні на адресу впорядника: Київ, поштова скринька 71.

ВИДАВНИЦТВО СПІЛКИ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПИСЬМЕННИКІВ
„ЗАХІДНЯ УКРАЇНА“

ПОЕЗІЯ

Бобинський В. Слова в стіні. Передмова Д. Загула. Обкладинка В. Касіяна.....	— . —
Загул Д. Вибір німецьких балад. Ілюстровано. Пе- редмова О. Бургарда.....	— .60
Кічура М. На старті. Поезії кн. 4.....	вичерп.
„ „ Передодні. Поезії кн. 5.....	— . —
Кобилянський В. Твори. За ред. Д. Загула.....	— . —
Малицький Ф. Холмщина. Поезії. Обкладинка Я. Струхманчука.....	вичерп.
Марфієвич М. Буковині. Поезії.....	— . —
Турчинська А. Ізвори. Поезії. Обкладинка Ю. Михайлова.....	1.20
Фальківський Д. Полісся. Обкл. Ю. Кривдина..	— . —
Яблуненко В. Над Дністром. Балади й оповідання. Ілюстрував у дереві О. Рубан.....	— .70

ПРОЗА

Банг Г. Вибрані оповідання. Переклав Л. Будай.....	— . —
Гжицький В. Цісарське право. Оповідання.....	— . —
Козланюк П. Хлопські гаразди. Обкл. В. Пурія..	— .95
Козоріс М. Дві сили. Ілюст. Я. Струхманчук.....	вичерп.
„ „ По кам'яній стежці. Оповідання.....	— . —
„ „ Чорногора говорить. Повість.....	— . —
Макушинський К. Семен Хрущ. Перекл. Васетко. Обкладинка О. Рубана.....	1.—
Маковей О. Вибрані оповідання. За ред. М. Козоріса. Обкладинка Ю. Кривдина.....	1.40
Мартович Л. Повний збірник творів. За редакцію В. Атаманюка. Обкладинка В. Кричевського..	— . —
Сонін Л. Вода йде. Нариси й оповідання.....	— . —
Ткачук І. Смерекові шуми. Обкл. В. Касіяна.....	— .65
Цвайг С. Збірник творів. Переклав В. Бобинський. За ред. Д. Загула. Обкладинка В. Пурія.....	1.40
Цвайг С. Лист незнайомої. Переклав В. Бобинський. Обкладинка Б. Крюкова.....	— .55
Цвайг С. Амок. Перекл. В. Бобинський. Обкладинка В. Пурія.....	— .65
Цвайг С. Загин серця. Перекл. В. Бобинський.....	— .50

953-4

оп.

РЛ
№ 2248

Ірчан М. Підземна Галичина
Обкладинка О. Рубана
Західня Україна. Літ.-мист.

"	"	"	"	"	"	"	"	"	IV	1.—
Руку братам!	Мистецький альбом.									вичерп.
Революційні пісні	Західньої України.	Впорядкував								
	В. Атаманюк.									вичерп.
Революційна поезія	Західньої України.	Впорядкував								
	В. Атаманюк.	Обкл. В. Касіяна.								— .30
Атаманюк В.		Автологія літератури								
Загул Д.		Західньої України XX ст.								— .—
Рудик Д.										
Рудик Д.		Історія зах.-европ. літератури XIX ст.								— .—

ПУБЛІЦИСТИКА

Бензя П.	Україна потойбіч.	Статті і нариси.	Перед-							
			мова	М. Барана.						— .75
Лакіза І.	На руїнах поводи.	Нарис зі світлинами.								
			Обкл.	Б. Крюкова.						вичерп.
Ткачівський С.	З кривавої книги	Західньої Укра-								
		їни.	Ілюстровано.	Обкл. В. Пурія.						— .50

РІЗНІ ВИДАННЯ

Касіян В.	Весна.	Малюнок.								вичерп.
Козік М.	Портрет Д. Загула.									вичерп.
Рудницький С.	і Скрипник Т.	Мапа Західньої								
		України.								— .15
Струхманчук Я.	Австрійський польовий суд на									
	Гудульщині									вичерп.
Панасюк М.	Іван Франко.	Бюст.								5.—
І інші видання.										

ГОЛОВНИЙ СКЛАД ВИДАНЬ „ЗАХІДНЯ УКРАЇНА“
ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
 КНИГОСПІЛКА. Усі комори, склепи, книгарні
 та кіоски.

кач. 018